

KÖZÉRDÉK

AZ ALSÓFEHÉRVÁRMEGYEI NEMZETI MUNKAPÁRT HIVATALOS LAPJA.

Megjelenik hetenként kétszer: osztoritőkön és vasárnap.

Előfizetés:
 egész évre - - - 12 korona.
 fél évre - - - 6 "
 negyed évre - 3 "

Egyes szám ára 12 fillér.

Felelős szerkesztő:

Dr. MÜLLER JENŐ.

Kiadóhivatal: FÖLDES EDE könyvkereskedése Nagyenyed.

Hirdetés ára: centiméterenként 6 fillér. Többszöri hirdetés árkedvezményben részesül.

Nyilttér sora 40 fillér.

A miniszterelnök beszámolója.

Lukács László miniszterelnök folyó hó 15-én Nagyenyeden az egész országból egybegyűlt előkelő nagy kísérettel megjelenvén, beszámoló című nagyszabású politikai beszédet mondott; és országos, sőt az ország határain túlmenő érdeklődés közben mutatta be a magyar politikai élet perspektíváját.

Bemutatta egyszerű határozott vonásokkal, minden színezés nélkül. Nincs is annak a képnek színezésre szüksége. Ékesen beszél az a kép magáért. A mint nincs szüksége színekre, mert színezés nélkül is az igazság erejével, világra szóló eloquentiával beszél az az államférfiúi egyéniség, a kit a miniszterelnök ur Magyarország közgazdasági és politikai életének realitása érdekében folytatott történelmi jelentőségű munkásságával önmagában megvalósított.

Olyan jövődőt mutatott be nekünk a miniszterelnök, melyben a törvényhozás tanácskozásait az egész vonalon komoly felelősségérzet, a nemzet tekintélye iránt való kötelező figyelem és a politikai őszinteség fogja dominálni; a melyben a politikai színjátéknak a nemzet közvéleménye előtt nyíltan be nem vallható szempontjai és érdekei többé nem érvényesülhetnek.

Olyan korszakot mutatott be nekünk, mely a politikai jogok kiterjesztése által új erőket, friss vért vesz fel a közügyek szolgálatára. De úgy veszi fel, hogy az a munka, a mit ezzel az új erővel és friss vérrel végeznek, nemzeti munka lehessen. Olyan munka, melynek mint a delejtűnek mindig változatlanul egy az iránya: a nemzet erősödése, boldogulása, ereje és dicsősége.

Nemcsak szóval hirdeti ezt a jövődőt, hanem tettekkel bizonyítja, hogy

ennek a jövőnek ő a legszorgalmasabb és legteljesebb munkása és fővezére, a kit országos dolgokban a képzelet játéka soha meg nem tévesztettek; a ki soha sem ingadozott, mindig biztos szemmel tájékozódott a nemzeti élet létfeltételeinek kérdésében.

Hálával vagyunk eltelve a miniszterelnök iránt, hogy mély meggyőződésének és politikai bölcsességének nagy erejével felemelt bennünket a magasba, a hol szélesebb látókörre is elláthatott a mi néha kicsinyes szempontokkal korlátozott tekintetünk.

Hálával vagyunk eltelve, hogy a beszámoló fényes ünnepét nekünk megszerezte; s midőn hosszú távollét után diadalmenetben tért vissza szülőföldre, annak a dicsőségnek sugarait, melyet harmincz esztendei munkásság sikereken kivivott, ránk is kiárasztotta.

Adjon a Gondviselés erőt Ő Nagyméltóságának, hogy mint providenciális államférfiú korszakos nagy kérdések sikeres megoldása által nemzeti életünket a párt-harcok meddő talajáról a virágzás termékeny talajára vezethesse.

Adjon neki a Gondviselés erőt, hogy a ki csak az imént is meg tudta szerezni 200 ezer magyar embernek azt az örömet, hogy Istenét magyar nyelven szerethesse és imádhassa: építse tovább, főképp hazarészünk területén, törvényekben és intézményekben a magyar nemzet várta, palládiumait.

L. I.

Lukács László Nagyenyeden. Ünnepélyes fogadtatás.

Nagyenyed, Augusztus 16.

Augusztus 15-ike ünnepélyes és lelkes hangulatával emlékezetes nap lesz Nagyenyed város történetében.

E verőfényes szép nyári napnak reggelén érkezett ünnepi díszbe öltözött városunkba kerületünk képviselője

Lukács László, Magyarország miniszterelnöke, hogy beszámolóját megtartva az egész ország politikai, gazdasági, kulturális és egész közéletét érdeklő nagyfontosságú nyilatkozatait, felvilágosításait megtehesse.

Napok óta látható a lázas készülődés a fogadtatásra. A város utcái, térségei szokatlanul népesebbek. Közmegetteknéket keltett egy néhány helybeli éretlen politikusként ünneprontó törekvése.

Idegének befogadására szállodáink kicsinyeknek bizonyulnak. Messze vidékekről több mint 3000-en sereglettek Nagyenyedre, hogy szem- és fültanui lehessenek e nevezetes napnak és hozzájáruljanak nek is az ünnepély fényéhez, hangulatához.

A nagyenyedi nemzeti munkapárt határtalan buzgalommal és őszinte lelkesedéssel mindent megtett, hogy Lukács László miniszterelnököt, de még az öt kísérőket és az érdeklődő idegeneket is nem csak meleg vendégszeretettel, hanem külsőségekben is díszesen megnyilvánuló tisztelettel, ünnepegyességgel fogadja.

Hiába való volt Fogarasi és Asztalosnak, ennek a két alantas gondolkodású bujtogatónak minden erőlködése, minden izgatása, Nagyenyed város függetlenségi érzelmű polgársága is, képviselőjét méltóságához illő tisztelettel és a városunkkal szemben tanúsított jóindulatáért megillető hálával fogadta.

Megérkezés.

A nemzeti lobogókkal gazdagon díszített pályaudvarra pontban félnyolcz órakor reggel robogott be a második különvonat, nagy és előkelő közönség lelkes éljenzése közt. A közönség soraiban helyet foglaltak az első különvonattal érkezett képviselők is. Lukács László miniszterelnök megjelenésekor harány éljen zugott végig a tömegben. Sándor Jenő polgármester a következő beszédet intézte a miniszterelnökhöz:

Nagyenyed város közönsége igaz örömmel, lelkesedéssel vette a hírt, hogy Nagyméltóságod városunkat megtisztelni óhajta.

HAAS FÜLÖP és FIAI szőnyeg és butorszövet gyárosok

Nagy választék linoleum, viaszosvászon, szövet és függönyök, roletták és tapétákban. Nagy raktár valódi perzsa szőnyegekben.

Kolozsvár Unió-utca 3 szám. Gyár: Sopron.

Nagyméltóságod, mint e megye szülöttje ismeri városunk multját és történetét, ismeri azokat a csapásokat, a melyek városunkat érték és a melyeknek nyomait polgárságunk szorgalma csak a legutóbbi időben tudta elenyésztetni, de ismeri Nagyméltóságod e város közönségének igaz, hazafias érzését, nagy államférfiaink iránt mindig tanusított törhetetlen tiszteletét és ragaszkodását, a mely Nagyméltóságod iránt, a ki városunkkal szemben határtalan jószágának oly fényes és értékes jelét adta, még nagyobb mértékben nyilvánul meg, (Lelkes taps és eljenzés) melyet városunk története hálásan vog megörökíteni. Ezen érzésektől eltelev üdvözlöm Nagyméltóságodat városunk határán, Isten hozta körünkbe. (Lelkes eljenzés.)

Lukács László miniszterelnök a következő szavakkal köszönte meg az üdvözlést:

Igen t. uraim! Fogadják őszinte, hálás köszönetemet azért a szívélyes fogadtatásért, a melyben ugy engem, mint azon t. barátaimat, a kik szivesek voltak engem ide lekísérni, részesíteni méltóztattak. Rendkívül örömmre szolgál, hogy alkalmam van itt megjelenhetni, mert, habár mint vendég jövök is önkökhöz, nem jövök mint idegen, mert hiszen, a mint méltóztatott említeni, én ebben a megyében születtem, itt töltöttem el gyermek éveimet, idecsatolnak legszebb emlékeim, itt szereztem első barátaimat, (Lelkes eljenzés.) a kik közül, fájdalom, ma már kevesen vannak életben. Vigasztal azonban az a tudat és az a meggyőződés, hogy az új generáció, a mely a régi nek helyébe lép, ugy hazaszeretet, mint józan politikai fölfogása tekintetében nyomdokába fog lépni az előzőknek, s erről az utról sem terrorizmus által, sem az erőszaknak egyéb eszközei által magát eltantrítani nem engedni. (Zajos fölkiáltások; Igaz! Ugy van! Eljenzés és taps.) Azért jöttem önkökhöz, uraim, hogy kötelességszerűleg beszámoljak arról, a mit tettünk és hogy elmondjam nézeteimet a jövőre nézve. Rendkívül fogok örvedeni és igazán boldog leszek, ha az, a mit mondandó vagyok, az önök helyeslésevel fog találkozni. Engedjék meg, hogy a szives fogadásért ujra is hálás köszönetet mondjak. (Hosszas eljenzés és taps.)

Ezután Török Bertalan, a kerületnek volt országgyűlési képviselője, a nemzeti munkapárt nevében, a következő szavakat intézte a miniszterelnökhöz:

Nagyméltóságú miniszterelnök ur, kegyelmes uram! A vármegyei nemzeti munkapárt nevében üdvözlöm Nagyméltóságodat, mint szeretett képviselőnk. Az a tüneményes életpálya, a melyet nagyméltóságod vármegyénk földjén kezdett meg, bennünket nemcsak ragyogásával, hanem főleg áldásos eredményeivel teszen büszkévé. (Eljenzés.) Ez az áldásos tevékenység, a melyet Nagyméltóságod kifejtett, általában és mindig végcéljaiban a hazának boldogítását, nemzetünk erkölcsi és anyagi erejének fejlesztését teszi főcéljává, a melyet Nagyméltóságod fényes elméjével, lángoló lelkesedésével és anyaszívvel mindig biztosítani tudott. Évtizedek teltek el azóta, a mióta Nagyméltóságodat tisztelni a mi körünkben szerecsések voltunk és azóta Nagyméltóságod most, a bevezett fényes munkája után, egy nagy és szép jövő küszöbén állva megjelenik közöttünk mint Magyarország vezérő férfi és Magyarországnak első polgára. (Hosszas, lelkes eljenzés.) Megjelenik miközöttünk, hogy

nagyon nehéz politikai viszonyok között, itt, ebben az egyszerű körben mutassa meg azt az irányt, a melyet követni óhajt és a mely iránynak követésében mi rendületlen bizalommal, igazi szeretettel és tisztelettel hiven mellette maradunk. (Élénk tetszés és eljenzés.) Óhajtásunk az, hogy a mindenható Nagyméltóságodnak buzgó munkáját fényes sikerrel áldja meg! (Élénk eljenzés és taps.)

Lukács László miniszterelnök a következőképen válaszolt:

Igen t. barátom! Méltóztassál megengedni, hogy szívélyes szavaidra, a melyeket az itteni munkapárt nevében intéztél hozzám, ugy a magam nevében, mint az országos munkapárt nevében őszinte örömmel fejezem ki. (Élénk eljenzés.) A munkapárt annyira egységes, hogy annak egységét megbontani — bizvást mondhatom — lehetetlen. (Zajos tetszés és eljenzés.) Ennek a legfényesebb bizonyítéka az, hogy a munkapártnak óriási tömege jelent meg itt, (Élénk eljenzés.) hogy üdvözlölje az itteni helyi munkapártnak tagjait, azokkal személyesen megismerkedhessék és tanuságot tegyen arról, hogy vezére mellett rendületlenül megáll a párt. (Élénk tetszés, eljenzés és taps.) Nagyon köszönmö a szives szavakat és az országos központi munkapárt részéről hasonló szívélyes üdvözléssel viszonozom. (Hosszas, lelkes eljenzés.)

Bevonulás.

A miniszterelnök ezután lelkes kíséretének élén megindult a lobogó díszbe öltözött városba. Az első kocsiban a miniszterelnökült Szász József főispánnal, utánuk több mint ötven kocsin a miniszterelnök kísérete.

A merre a menet elvonult, kendőlobogtatás és eljenzés köszöntette a miniszterelnököt. Csak a Szentkirály-utca torkolatánál, hol Horváth bankigazgató háza van, egy csöcseléből és fiatal iparos legényekből összeverődött körülbelül husz főből álló tömeg próbálkozott abczugolni, idétlenekedni. Mit a miniszterelnök kedélyes mosolylyal fogadott.

A mindegyre felhangzó eljenzés között lassu menetben haladott a hatalmas díszkocsi sor a vármegye háza elé, hol egy szépen konstruált díszkapu volt felállítva Is ten hozott felirattal.

A megyeház kapujában báró Báuffy Kázmír alispán fogadta a törvényhatóság és a tisztviselői kar élén Lukács László miniszterelnököt, akit abból az alkalomból, hogy mint a vármegye székhelyének országgyűlési képviselője idejött és kijelentette, hogy a beszámoló beszéd megtartására felajánlja a vármegye háza nagytermét. (Eljenzés.) Fogadja szivesen, érezze magát otthon a vármegye székházának falai között.

Lukács László miniszterelnök válaszában kijelentette, nagyon boldognak érzi magát, hogy a vármegye székházában jelenhetik meg, ahol tulajdonképen az ő politikai pályája megindult. Örömmel tapasztalja a közigazgatás fejlődését abból a körülményből is, hogy amikor évtizedekkel ezelőtt itt működött, akkor csak egy szerény földszintes ház volt a vármegye székháza. Ma már díszes kapuk nyílnak meg előtte. Ugy is mint belügyminiszter, de különben is rokonérzésénél fogva élénk figyelemmel kíséri a vármegye tisztviselői karának működését és a törvényhatóságok iránt a lehető legjobb indulattal van eltelev. Köszöni a szives fogadtatást. (Élénk eljenzés.)

Ezután a miniszterelnök a főispáni lakban

levő lakására ment, ahol vendégszerető fogadtatásban részesült.

Beszámoló.

Delelőtt 11 órára volt kitűzve a miniszterelnök beszámoló beszéde, de már fel 11-kor óriási sokaság tolongott a vármegye székházának nagytermében, amelynek karzatait részben előkelő hölgyközönség tartotta megszállva, ám a férfiak egy része is a karzatra sorult. Számosan a folyosón rekedtek.

Zeyk Dániel nyug. főispán, az alsófehérmegyei nemzeti munkapárt elnöke néhány percczel 11 óra előtt a következő szavakkal nyitotta meg a gyűlést:

Tisztelt Uraim! A midőn a nagyenyedi választókerület mai ünnepélyén az elnöki széket elfoglalom, teszem ezt több barátom felkérésére. (Élénk eljenzés.) Szivesen üdvözlöm a megjelent választóközönséget, szivesen üdvözlöm azokat, akik messze földről jöttek hozzánk, hogy a mai örömtünneppünkön résztvegyenek, (Zajos eljenzés.) szivesen üdvözlöm azokat, akik közéletünknek oszlopai, az országgyűlési képviselőket, kik megjelentek itt közöttünk, hogy mai ünnepélyünknek fényét emeljék. (Eljenzés és taps.)

Kérem, méltóztassanak a miniszterelnök ő exellenciájának meghívása tárgyában intézkedni. (Eljenzés.) Ha megméltóztatnak engedni, leszek bátor e tekintetben előterjesztést tenni. (Halljuk! Halljuk!) A meghívó küldöttség vezetésére fölkérem Folyovich Sándor urat. (Eljenzés.) A bizottságba felkérem Török Bertalan, Lázár István, Nagy Albert, Jovian Jenő, idb. Winkler János, dr. Szaniszló Albert, Nagy Lajos, Vita Ödön, gr. Busseul Henrik, Sándor János, Fried Lipót, Krengel Sándor, Papp János, Gál A. Samu, dr. Reich Béla urakat. (Élénk eljenzés.)

Ezután ezekből a tagokból álló küldöttség ment a miniszterelnökhöz. Tomboló eljenzés és taps fogadta a pont 11 órakor belépő miniszterelnököt, aki az elnökség asztalánál Zeyk Dániel elnök és Dániel elnök báró v. b. t. t. az országos nemzeti munkapárt al-elnöke között foglalt helyet. Zeyk Dániel a következő beszéddel üdvözlölte a miniszterelnököt:

— Nagyméltóságú miniszterelnök ur, szeretett képviselőnk! A nagyenyedi választókerület választó közönsége osztatlan örömmel és lelkesedéssel értesült Nagyméltóságodnak azon szándékáról, hogy a mai napon közöttük megjelenni lesz kegyes és beszámolót fog tartani. Midőn nekem jutott a szerencse, Nagyméltóságodnak ezen kegyességéért köszönetet mondani, felkérem, kegyeskedjék a beszámolót megtartani. (Halljuk! Halljuk!)

Ujból riadó eljenzéssel üdvözlöttek a miniszterelnököt, mikor elmondására felállott.

A miniszterelnök beszéde.

Mélyen t. uraim! Méltóztassék megengedni, hogy mindenek előtt őszinte és hálás köszönetemnek adjak kifejezést ugy azért a fogadtatásért, a melyben részesítenek, valamint azért a bizalomért, a melylyel meg-tiszteltetek akkor, a midőn e kerület képviselőjévé voltak szivesek engem megválasztani. (Élénk eljenzés.) Engedjék meg egyuttal, hogy őszinte bocsánatot kérjek azért a mulasztásért, a melyet szazal követtem el, hogy csak ilyen későn vagyok abban a helyzetben, hogy itt megjelenjek, képviselői kötelességemet teljesíteni. E mulasztásomnak mentségéül, a melyet én érzek leg-

súlyosabban, nem kívánok különböző körülményekre hivatkozni, utalok egyszerűen arra a nagymérvű elfoglaltságra, a mely ugy eddigi állásomban, valamint a jelenlegiben reám nehezedik és a mely lehetetlenné teszi, hogy időm fölött szabadon rendelkezem. (Ugy van! Ugy van!) Abból a körülményből azonban, hogy önök, t. uraim, szivesek voltak másodsor is megtisztelni bizalmukkal, (Élénk éljenzés.) talán szabad arra a körülményekre következtetnem, hogy megbocsátották nekem ezt a mulasztást. (Ugy van! Ugy van!)

Fordított világ.

Most, a midőn szerencsém van az önök körében megjelenni, hogy számot adjak a jelen országgyűlés működéséről, mindenekelőtt sajnálattal kell konstatálnom azt, hogy az országos, nemzeti munkapárt, (Zajos éljenzés.) a képviselőház többsége, az a párt, a mely az ország érdekében kifejtendő nemzeti munka céljából konstituálta magát, mondhatom keletkezése óta a legujabb időkig csak félkéz volt képes dolgozni, (Ugy van! Ugy van!) a másik kezével harcolni és védekezni volt kénytelen ama támadások ellen, a melyek az oppozíció és a kisebbség obstrukciója részéről ellene intéztek. (Ugy van! Felkiáltások: Abczug az obstrukció!)

A helyzet az volt, t. uraim, hogy a kisebbség, felhasználván a házszabályaink hiányait (Félkiáltások: Gyálázat!) és a házszabályok kezelésében létrejött laza és enyhe eljárást, arra a meggyőződésre jutott, hogy a kisebbség hivatva van a parlamenti munka vezetését a kezébe venni és ha nem történik mindaz, a mit ő kíván, jogosítva van a parlamenti munkát megszüntetni. Később az ellenzék nem állapodott meg ennél a passzív álláspontnál, hanem az aktív politikai irányítás terére lépett, programot állított fel junktimot létesített, a munkák sorrendjét megállapította és el volt határozva, hogy a mennyiben a többség nem veti magát alá ezen diktátumnak, a melyet pedig a többség a maga részéről károsnak és veszélyesnek tartott az országra, az ellenzék befogja szüntetni a parlamentnek egész működését. (Ugy van!) És ezt a fenyegetést meg is valósította. (Ugy van! Ugy van!)

Hogy ez t. uraim tarthatatlan helyzetet idéz elő, azt nem szükséges bővebben bizonyítanom. (Felkiáltások: Ie a koalícióval!) A kisebbségnek ez a magatartása sértette a többségnek nemcsak tekintélyét, nemcsak jogait, de illuzóriussá fette a felelősséget is, a melylyel a többség a maga választóival szemben tartozik (Ugy van!) és egyszersmind a legnagyobb veszélyeket foglalta magában a parlamentárizmus és az alkotmányosság szempontjából. És itt, t. uraim, egy sajátságos álláspontra kell utalnunk, melyet az ellenzéknek igen kiváló vezérlőpolitikusai foglaltak el, a midőn azt állították, hogy az obstrukció megtartandó intézmény és olyan intézmény, a melyet nem szabad kizárni a parlamenti életből; az obstrukcióra szükség van, szükség lehet akkor, a mikor a többség nem hajlandó a nemzet jogait megvédelmezni. (Felkiáltások: neveltséges!) Hát én kénytelen vagyok a magyar választópolgárok többségének nevében (Ugy van! Ugy van! Halljuk! Halljuk!) leghatározottabban visszautasítani azt a fel-fogást, hogy a magyar törvényhozásnak magyar többsége valaha ellentétbe helyezkedhetik a magyarság érdekeivel (Ugy van! Ugy van; Zugó helyeslés, éljenzés és taps.) és hogy a magyar parlament magyar többsége

valaha nemzetellenes irányzatokra kapható volna. (Ugy van! Lelkes éljenzés.) De t. uraim, azt igen is láttuk, a történelem bizonyítja és logikailag is könnyen konstruálható az az eset, hogy minden parlamentben összeverődhetik egy kisebbség, a mely tényleg nem követ nemzeti célokat (Ugy van!) és ha lehetséges és ha meg van engedve, hogy ez a kisebbség a maga obstrukciójával a parlament működését megbénítsa, hát, akkor nyilvánvaló, hogy ez a parlamentárizmusnak végveszélyét (Ugy van!) és egyszersmind az alkotmányosságának is a végveszélyét jelenti. (Ugy van!)

Én, t. uraim, nem kutatom azokat az indokokat, a melyek az ellenzéknek ebben az eljárásban vezérelték. Én mindenkiről a legjobbat akarom föltételezni és nem kutatom, hogy vajjon objektív indokokon kívül nem szerepel-e ebben az eljárásban egy bizonyos pártpolitikai szempont vagy hatalmi vágy. (Ugy van! Ugy van! Felkiáltások: ez az! Csak ez! Ez az igazi!) Mindenesetre áll az, t. uraim, hogy ilyen sajátos következtetésekre juthatunk akkor, ha látjuk azokat a jelenségeket, melyek a politikai konkurrenzia szempontjából egyáltalán meg nem magyarázhatók, (Ugy van!) ha látjuk pl. azt, hogy olyan urak, (Halljuk! Halljuk!) a kik születésükkel, neveltetésükkel, ősi tradíciójukkal, (Halljuk! Halljuk!) multjukkal fogva konzervatív irányzat támogatói gyanánt szerepeltek és vannak hivatva szerepelni, ilyen urak, a kik a latifundiumokat képviselik, egy szép napon szoros szövetségre lépnek azokkal az elemekkel, a melyeknek törekvései, ha sikerre vezetnének, a föld felosztásánál állapodnának meg. (Igaz! Ugy van!)

És milyen sajátságos dolog, t. uraim, az is, hogy egy párt, a mely kezdettől fogva, születése pillanatától fogva csakis az önálló hadsereg eszméjére esküdt és ellenünk, a kik kezdettől fogva a közös hadsereget tartottuk ugy védelmi, mint finanziaális szempontból is előnyösebbnek, ellenünk, mondom, folytonos támadásokat intéztek és ezek az urak egy szép napon lemondanak az önálló hadsereg eszméjéről (Ugy van!) és rálépnek a mi álláspontunkra és sokkal tovább mennek, mint mi, (Ugy van! Ugy van!) a mennyiben minden szociális és minden nemzeti ellenszolgáltatás nélkül hajlandók nagyobb áldozatot hozni a véderő érdekében, a közös hadsereg érdekében (Ugy van!) mint mi, a kik kezdettől fogva a közös hadsereg álláspontjára állottunk. (Ugy van! Élénk tetszés és taps.)

Hát egy szóval t. uraim, azt hiszem, nem szükséges bővebben bizonyítanom, hogy azok az állapotok, a melyek a parlamentben kifejlődtek, teljesen elolták a hatalmi viszonyokat, teljesen felforgatták a parlamentnek természetes rendjét, óriási veszélyeket foglaltak magukban, (Ugy van!)

A juniusi események.

Ilyen körülmények között, azt hiszem, nem szükséges bizonyítanom, hogy a többségnek, miután megkísérelt mindent, (Igaz! Ugy van! Felkiáltások: Éljen Tisza István! Hosszas, lelkes éljenzés) miután megkísérelték a legmesszebbmenő alkudozások útján a normális állapotot helyreállítani, eredménytelenül, mondom, nem maradt más hátra, minthogy a többség teljesítse az önmaga iránt és az ország iránt feunálló kötelezettségeit, (Igaz! Ugy van! Zajos tetszés.) keresztül-törje azokat a korlátokat, a melyekkel az ellenzéki obstrukció a többséget körülvette

és a melylyel éveken keresztül igyekezett megakadályozni a többségi akaratnak kifejezésre juttatását. (Igaz! Ugy van!)

Ez történt, t. uraim, a junius 4-iki szavazással, a midőn a véderőre vonatkozó és már egy esztendő óta napirenden lévő törvényjavaslatot a többség megszavazta a házszabályok formai intézkedéseinek mellőzésével általánosságban és részleteiben és harmadszori olvasásban. (Élénk tetszés, éljenzés és taps.)

Én azt hiszem, t. uraim, hogy a többség nemcsak kötelezettségét teljesítette, de egy természetes jogát gyakorolta. (Igaz! Ugy van!) Egyetlen parlamenti párttól sem szabad és lehet elvonni azt a jogot és azt a lehetőséget, hogy a maga véleményét, a maga akaratát kifejezésre juttassa. (Ugy van! Zajos és élénk éljenzés.) Hát, t. uraim, ez a szavazás és az a tény, hogy egyetlen egyszer merészkedett a többség a maga akaratát a kisebbség akaratára ellenére is kifejezésre juttatni, (Felkiáltások: Még hamarabb kellett volna! Ugy van! Igaza van!) ez az a tény, ez az az óriási sérelem, a mely miatti fájdalomában az ellenzék az ő sérelmeivel telekürtöli az egész világot. (Élénk felkiáltások: Maguk sem hisznek benne!) Elpanaszolják, t. uraim, azt a rettenetes sérelmet, a mely őket érte azért, hogy egy ilyen szavazás következtében több ur, a ki még szólaras volt irakozva, elvesztette szólási jogát. (Felkiáltások: Eleget szónokoltak.) De elfelejtik ugyanakkor ezek a t. panaszló urak megmondani, hogy azoknak a szónokoknak egész esztendő állott rendelkezésre, hogy elmondják szónoklataikat. (Ugy van!) De a helyett, hogy szónokoltak volna, zárt ülésekkel, névszerinti szavazásokkal, (Egy hang: Szabadságot kértek!) szabadságkeresek fölötti szavazásokkal, azonkívül napirend előtti felszólalásaikkal, mindenféle haszontalan interpellációkkal töltötték, vesztegették el az államnak az idejét. (Igaz! Ugy van! Zajos helyeslés.)

A másik rettenetes sérelem, a mely miatt panaszkodnak, az, hogy a törvényjavaslat harmadszori felolvasása ugyanabban az ülésben történt, a melyben az általánosságban és részleteiben megszavaztatott. Ha igaz, t. uraim, hogy ez a házszabályok bizonyos, bár alárendelt formai szabályainak megsértését foglalja magában, (Félkiáltások: Meg kellett tenni!) csakhogy azok, a kik panaszkodnak a miatt, hogy megsértették a házszabályoknak egy alárendelt, formális intézkedését, azok nem mondják meg, hogy ők éveken keresztül (Ugy van!) lábba taposták a házszabályokat, (Ugy van!) szellemét, intencióit és egész rendszerét. (Igaz! Ugy van! Zajos tetszés, helyeslés, éljenzés és taps.) A mi junius 4-ike után, tehát ezen szavazás után történt, az, t. uraim, nem volt egyéb, mint bár szigorú, de követkevs és köteles alkalmazása a házszabályoknak és az 1848. évi IV. t.-cz. intézkedéseinek azokkal a képviselőkkel szemben, a kik a Házzal szemben a legnagyobb renitenciát tanusították. (Ugy van!) A Házszabályok, t. uraim, köztudomás szerint azért vannak megalkotva, hogy a Ház rendjét biztosítsák (Ugy van!) és hogy a Ház tanácskozásait lehetővé tegyék. A házszabályok foglalnak magukban intézkedést arra nézve, hogy azokkal szemben, a kik engedetlenséget tanusítanak az elnökség vagy a Ház iránt, azokkal szemben az elnök jogosítva van, sőt köteles (Félkiáltások: Éljen Tisza! Hosszas lelkes éljenzés és taps.) alkalmazni a házszabályok azon intézkedését, a mely szerint az illető képviselő a

mentelmi bizottsághoz utasítatik és a mentelmi bizottság jogosítva van, illetőleg kötelezősúlyosabb esetekben az ilyen képviselőre az időleges kizárás büntetését alkalmazni. (Igaz! Ugy van!)

Hát, t. uraim, a házszabályok ezen rendelkezésének szankciója nincs és pedig azért nincs, mert annak idején, a mikor volt ilyen összeütközés többség és kisebbség között és mikor megfelelő szankciót akartunk beleilleszteni a házszabályokba, akkor az ellenzék azt mondta, hogy ez nem szükséges, mert morális kötelessége minden képviselőnek, hogy alárendelje magát a mentelmi bizottság határozatának. (Ugy van! Felkiáltások: Hát megtették-e?) Hát sajnós, t. uraim, ez alkalommal elfelejtették a morális kötelesség teljesítését (Igaz! Ugy van!) és nem csak azok a képviselők, a kik ki voltak zárva, igyekeztek betörni a törvényhozás termébe, de még azok is segítségükre mentek, a kik nem voltak kizárva és kik többségét kepezték a kisebbségi pártoknak.

Hát ilyen körülmények között, t. uraim, midőn a Ház tekintélye forgott kockán, az elnökek egyenesen kötelessége volt (Igaz! Ugy van! Felkiáltások: Éljen Tisza István! Zajos taps és helyeslés.) más szankció hiányában 1848. IV. törvényeikben foglalt azon intézkedést foganatosítani, a mely intézkedés értelmében ily esetekben az elnökek joga van berendelni a fegyveres erőt és így állítani helyre a rendet. (Igaz! Ugy van!)

Ez meg is történt, t. uraim. A rendőrség bereadeltetett és mihelyt a rendőrség bejött, minden további nehézség nélkül helyreállított a rend (Igaz! Ugy van!) Említettem, t. uraim, hogy azok a képviselők is, a kik nem voltak kizárva, identifikáltak magukat, sajnós, a kizártakkal. (Halljuk! Halljuk!) A mi büntető törvénykönyvünk foglal magában intézkedést az u. n. bűnszegédek ellen és bünteti azon cselekményt, a mely oda irányul, hogy valaki egy másikkal előzetesen megállapodik oly célból, hogy egy hatósági intézkedést megfússon. A mi parlamenti kodexünk ilyen intézkedést nem foglal magában. Mert sem azok, a kik 48-iki törvényeket megalkották, sem azok, a kik a házszabályokat megszerkesztették, sohasem gondoltak arra, (Ugy van!) sem arra, hogy olyan urak, kik törvényhozóknak nevezik magukat, ilyen kevés tisztelettel viseltessenek a törvényhozás iránt. (Ugy van!)

Nem mártírok, — szűnészek

Igyekeztem, tisztelt uraim, egészen objektíve előadni a történeteket, minden színezés nélkül és ebből következik, hogy ha látjuk egyrészt az az állítólagos serelmet, a mely az ellenzékkel történt és ezzel összehasonlítjuk azt a rettenetes lármát és azt a szidalmat, a melyet összes ellenzéki sajtóink ellenük zúdít, (Ugy van!) arra a következtetésre kell jutnunk, hogy ez a két dolog nincs arányban egymással. (Derűtség, tettség és helyeslés.) Ebből ismét az következik, hogy nem lehet más célzata annak a nagy lármának, a melyet az ellenzék üz, (Halljuk! Halljuk!) mint az, hogy felkísítse az ország közönségének könyörületét (Ez az igaz!) és hogy mártír színezetben jelenjenek meg az illetők (Felkiáltások: Népbolonditók!) s így mártírkoszorúval fejkön annál hatásosabban, annál eredményesebben igazhassanak úgy a felsőség, mint a kormány, a többség, az elnökség és mindenféle legitim hatalom ellen. (Ugy van!)

Én azonban tisztelt uraim, azt hiszem,

hogy ez a cél nem fog elérni és hajótörést fog szenvedni (Felkiáltások: Ugy legyen!) a magyar választóközönségnek józan eszén. (Igaz! Ugy van! Élénk helyeslés.) Ma már nem olyan felelőkenyek az emberek, tisztelt uraim, mint régen, (Halljuk! Halljuk!) mi már láttuk ezeket az urakat a munkánál. (Élénk derűtség.) Mi láttuk azt, hogy ők, midőn többségben voltak, maguk is tudtak a többség akaratának érvényt szerezni. (Felkiáltások: Visszaeléssel is!) Láttuk azt is, hogy mindenféle erőszakra, fizikai erőszakra is hajlandók voltak és csak a többségi pártnak erőteljes és bátor fellépése tartotta őket vissza a fizikai erőszaktól. (Ugy van!) Láttuk azt, hogy az előző kormány fejét és egyik tagját súlyosan megsebesítették a törvényhozás termében (Felkiáltások: Igaz, Ugy van! Gyalázat!) és aztán letagadták a tény. (Ugy van! Felkiáltások: Gyalázat! Ezek aztán a hősök!) Láttuk azt, hogy orgyilkossági kísérletet követtek el a Ház elnöke ellen (Perczekig tartó tüntető éljenzés, dobogás és taps, és „Éljen Tisza!” felkiáltások. Felkiáltások: Gyalázatos merénylet!) És ezt az eléggé nem sajnálható tényt az illető párt organumai mint egy hőstettet, hazafias tettet dicsőítették. (Felkiáltások: Szégyen! Gyalázat!) Láttuk azt is, tisztelt uraim, hogy kijelentették, hogy ők csak az erőszaknak engednek, s amikor a rendőrség megjelent a teremben, minden erőszak nélkül egyenkint kimentek. (Igaz! Ugy van! Felkiáltások: Fogatlan oroszlanok!) Láttuk aztán azt, hogy megjelentek a kordonnál, igyekeztek a rendőrséget és katonaságot közteljesítésétől eltantoritani (Igaz! Ugy van! Gyalázat!) és mikor ez nem sikerült, akkor diadallal végig vonultak Budapest utcáin az utcai gyerekek nagy gaudiumára. (Igaz! Ugy van! Élénk éljenzés és taps.)

Hát, t. uraim, a kik így járnak el, azokat lehet jó vagy rossz színészeknek tartani, (Igaz! Ugy van! Szűnni nem akaró éljenzés és taps. Egy hang: Jó színészek!) de bocsánatot kérek, mártiroknak nem fogja őket tekinteni soha senki. (Igaz! Ugy van!)

Ki a felelőség?

És ezek után, t. uraim, (Halljuk! Halljuk!) be is fejezhetném a multa vonatkozó fejtegetéseimet, ha nem volna még egy kérdés, a melyet, azt hiszem, tisztáznom kell (Halljuk! Halljuk!) és ez a felelőség kérdése. Után-utólag azt halljuk, azt olvassuk, hogy a Ház elnöke meg én vagyunk felelősök mindenért és mi vagyunk az okai, hogy a parlamenti rend nem állott helyre. (Halljuk! Halljuk!) A Ház elnöke több nyilatkozatban kifejtette a maga álláspontját és teljes mértékben tisztázta azt a kérdést, hogy ő legkorrektebbül járt el. (Igaz! Ugy van! Hosszas helyeslés. Élénk fölkiáltások: Éljen Tisza! Lelkes éljenzés és taps.)

Méltóztassanak megengedni, hogy én is megkísértem tisztázni azt a kérdést, vajjon engem terhelhet-e felelőség azokért a dolgokért, a melyek a parlamentben bekövetkeztek. (Halljuk! Halljuk!) Ez annál szükségesebb, mert többek között Andrássy Gyula gróf (Élénk fölkiáltások: Le vele!) egy utóbbi levelben vagy iratában (Felkiáltások: Abczugi! Fekete gróf! Halljuk! Halljuk!) megkoczkáztatta azt a véleményét, hogy nekem morális kötelességem lett volna Justh Gyulával megegyezni (Egy hang: Hiszen ő bekegyezt! Halljuk! Halljuk! Egy másik hang: Órszemeket felállítani!) és hogy igen nagy felelőséget vállaltam ma-

gamra akkor, a midőn ezt a békét nem letesítettem.

Hát, t. uraim, a kik engem ismernek és közelebb állottak hozzám akkor, a mikor t. barátom és hivatali elődöm ajánlatára ő fel-sége engem bizott meg az ügyek vezetésével, (Hosszas, élénk éljenzés. Felkiáltások: Éljen Khuen!) a mit nem kerestem, a mit azonban efogadni az akkori általános közvélemény nyomása alatt kötelességemnek tartottam, (Élénk helyeslés.) a kik, mondom, közelebb állottak hozzám és ismerték fölfogásomat, azok bizonyára tanuskodni fognak a tekintetben, hogy én igenis abban a véleményben voltam, hogy a parlamenti zavaros állapotnak békés uton való kibonyolítása lehetséges. (Igaz! Ugy van!) Én ezzel a meggyőződéssel mentem bele ebbe az ügybe. (Igaz! Ugy van!) Én ezzel a meggyőződéssel mentem bele ebbe az ügybe. (Igaz! Ugy van!) És mivel tudtam azt, hogy az ellenzék gróf Khuen-Hederváryval szemben (Lelkes éljenzés.) táplált bizalmatlansága főleg abból származik, mert nem hiszi, hogy gróf Khuen-Hederváry komolyan hajlandó a választói törvényt megalkotni, — a miben pedig az ellenzéknek nem volt igaza — én, hogy eloszlássam ezt a homályt, ezt a kételyt, azonnal mindjárt első programbeszédemben jeleztem ebbeli szándékomat és egy napra rá kész törvénytervezetet, vagy legalább is alapelvet adtam át az ellenzéknek. Ez a törvénytervezet az általános választói jog elveit a maguk tisztaságában lett volna hivatva megvalósítani. De természetesen (Halljuk! Halljuk!) híven azon állásponthoz, hogy nem lehet és nem szabad egy ilyen óriási fontosságú kérdésben hibákat elkövetni (Ugy van! Ugy van!) és elhamarkodottan eljárni, csak bizonyos fokozatossággal akartam a dolgot életbeléptetni. (Helyes! Helyes!) Meg vagyok győződve, hogy a mi viszonyainknak ez a törvényjavaslat nagyon megfelelt volna. Az ellenzék elutasította és kijelentette, hogy még tárgyalási alapul sem fogadja el. Ekkor, hogy türelmemnek adjam jelét, egy második törvénytervezetet készítettem más alapon és ezt közöltem az ellenzékkel, azt a tervezetet, a mely az intellektuális cenzusra volt bázisra és a mely sok tekintetben megegyezett az ellenzék fölfogásával. Mivel azonban, tekintve a legfontosabb állami érdekeket, nem voltam hajlandó magamat mindenben alávetni az ellenzéki kívánságoknak, (Élénk helyeslés. Fölkiáltások: Ellenzéki diktatura!) ez a második javaslatom is visszautasított azzal, hogy még tárgyalási alapul sem fogadják el. Természetes tehát, t. uraim, hogy ilyen előzmények után nem éreztem magam kötelezettnek egy harmadik javaslatot is előterjeszteni. (Fölkiáltások: Hiabavaló is lett volna!)

Az ellenzék azonban érezte saját helyzetének tarthatatlanságát, szükségesnek tartotta, hogy ő maga készítsen propozíciót, csinált egy memorandumot, a melyet Kossuth Ferencz előadott a képviselőházban és a melyben az ellenzék már nem csak a választói jogra, de egyszersmind a véderőkérdésre is kiterjeszkedett és felújított több, általa már azelőtt eljuttatott ideát és ismét visszafelé akarta a dolgot fejleszteni. (Fölkiáltások: Csak hogy lehetetlen tegye a békét! Ugy van!)

Én erre a memorandumra haladéktalanul megadtam a le részletesebb választ, igen udvarias és konziliáns tónusban és kijelentettem, hogy a mai véderőt illeti, ezen kívánságaiba az ellenzéknek nem mehetek

bele, nemcsak azért, mert magam is helytelennek tartom álláspontját, hanem azért sem, mert fizikailag lehetetlen rá nézve meggyőzni a másik faktornak, az osztrák törvényhozásnak és osztrák kormánynak hozzájárulását azokhoz a javaslatokhoz, a melyeket az ellenzék tett.

A mi a választói jog kérdését illeti, tisztelt uraim, (Halljuk! Halljuk!) arra nézve belementem a legrészletesebb tárgyalásba. Kimutattam azokat a pontokat, a melyekben megegyeznek a nézetek, kimutattam azokat, a melyekben differenciák vannak közöttünk. Igyekeztem bebizonyítani, hogy az ellenzék téves uton jár, bebizonyítottam, hogy statisztikai adatai helytelenek és hogy egészen más eredményre jut, mint a mire június akar. Egy szóval ráteptem a tárgyalás alapjára abban a hitben, abban a meggyőződésben, hogy az ellenzék ezen az alapon velem tovább fogja folytatni a tárgyalást és megvoltam győződve, hogy az ellenzék a tárgyalást nem fogja megszakítani.

Sajnos az ellenkező történt. Az ellenzék hivatkozással arra, hogy én ultimátum elé állítottam az ellenzékkel, mert nem fogadom el minden kívánságát, megszakította a tárgyalást, kijelentette, hogy az ellenzék ebben a kérdésben teljesen függetlenül fog eljárni.

Hogy mi vezette az ellenzékot ebben az eljárásban, az előttem rejtély és csak azt sejttem, hogy a végzetlen elbizakodottság, (Igaz! Ugy van! Élénk felkiáltások: Obstrukció!) a mely az ellenzékot eltöltötte és a mely az ellenzékkel elhitette azt, hogy mindazt, a mit ő akar, mindazt keresztül is tudja vinni és a mennyiben ez nem sikerülne, egyszerűen beszűnteti a parlament működését. (Igaz! Ugy van!)

Hát ime, tisztelt uraim, ez volt a lefolyása a közöttünk folytatott tárgyalásoknak és én azt hiszem, egész nyugodt lélekkel állíthatom, én nem szakítottam meg a tárgyalást (Igaz! Ugy van!) és így a felelősség a megszakításért engem egyáltalán nem terhel. (Igaz! Ugy van!) És ha gróf Andrássy Gyula (Abczug!) most azt mondja, hogy nekem Justh-tal meg kellett volna egyeznem, nagy felelősséget vállaltam magamra az által, hogy nem egyeztem meg, hát ez mindenesetre nem egyéb, mint számítás a közbüzség emlékezőtehetségének rövidségére. A kik figyelemmel kísérték, a mi a parlamentben történt, azok nagyon jól tudják, hogy Andrássy Gyula gróf és az ő környezete volt az, a mely akkor, a mikor én Justh-tal tárgyalásokat folytattam, minden eszközt nyilvánosan és titokban felhasznált arra nézve, (Felkiáltások: Ugratott!) hogy valamiképpen nekem ne sikerüljön Justh-tal megegyezni, (Ugy van!) senkisémet félt Magyarország jobban attól, hogy nekem valamiképpen sikerüljön fog Justh-tal megegyezni. (Derűtség.) Ha tehát ugyanaz a gróf Andrássy Gyula most nekem azért tesz szemrehányást, mert nem egyeztem meg Justh-tal, hát, azt hiszem, ezt nem lehet másképp, mint mosollyal fagadui. (Felkiáltások: Szánalmas mosollyal! Perfidi!)

Hogyan alakul a jövő?

Tisztelt uraim! Azt hiszem csak természetesnek méltóztatnak tanulni, hogy azok után a tapasztalatok után, a miket a többség az obstrukcióval tett, kötelességének tartotta emberileg mindent megtenni arra nézve, hogy az obstrukció jövőre a parlamentben lehetetlenné váljék. Erre szolgált a házszabály revíziója. Miután az az idő, a mely rendelkezésünkre állott, rövid volt, megelégedtünk egyelőre azzal, hogy revidáltuk azt a házszabályt, a melyet a koalíció a maga számára csinált, (Ugy van!) a mely azonban a koalíció uralmának megdőltével elvesztette hatályát. Hát mi ezt revidáltuk, egyszerűen visszaállítottuk (Ugy van!) Mivel azonban ebben a házszabályban sem foglaltatik semmiféle szankció a tényleges erőszak ellen, hát ennek következtében előkészítettünk egy törvényjavaslatot, (Felkiáltások: Ez a helyes!) a mely olyan stádiumban van, hogy minden pillanatban megcsinálható, hasznos (Élénk felkiáltások: Meg is kell csinálni!) és a melynek rendeltetése az, hogy azon képviselőkkel szemben, a kik a Házsal szemben elégedetlenséget tanúsítanak, a legszigorubb büntetést, (Élénk helyeslés.) tudniillik a mandátum elvesztését állapítsa meg. (Felkiáltások: Ez kell a magyarnak!)

Tisztelt uraim! Ilyen körülmények között nincsen természetesebb kérdés, mint az, a mely fel-felmerül, hogy miképpen fog most már alakulni a jövő. (Halljuk! Halljuk!) Mert hiszen a jövő miképpen alakulása első sorban és legfőképpen attól függ, hogy az ellenzék minő magatartást fog a jövőben tanúsítani és az ellenzék részéről e tekintetben mérvadó nyilatkozatok még nem ismeretesek, mert hiszen a miket egyik vagy másik lapban olvastunk mint ellenzéki nyilatkozatokat, azokat még sem lehet egészen autentikusnak, olyanoknak tekinteni, a melyek a pártok megállapodását képviselik. (Felkiáltások: Mindig letagadják!)

Mi, tisztelt uraim, a munkapárt, nyugodtan nézhetünk az események elé, mert nincs semmi ok arra, hogy mi nyugtalanokdjunk vagy idegeskedjünk, mert hiszen mi leraktuk alapjait annak, hogy tovább dolgozhassunk és ha nem is könnyen és nem is kellemes viszonyok között, de mégis azt, a mire az országnak leginkább szüksége van, hogy azt meg tudjuk alkotni. (Ugy van!)

A kibontakozás lehetősége és módja.

Azonban nem volnék őszinte, tisztelt uraim, (Halljuk! Halljuk!) ha nem mondanám meg egész nyíltan, úgy a magam nevében, mint a kormány nevében és azt hiszem, a többség nevében is, hogy mi igenis szívünkben óhajtuk a normális parlamenti állapotok visszatérését. (Ugy van! Élénk helyeslés.) Óhajtuk, hogy az ellenzék abba a helyzetbe jusson, hogy normális módon ismét részt vehessen a parlamenti működésben. Én ezt annál könnyebben juttathatom kifejezésre, mert hiszen nemrégiben igen nehéz momentumban utaltam arra a fontosságra, a melylyel az ellenzék és annak szereplése a a parlamentben bír. Utaltam arra, hogy az ellenzéknek okvetlenül szükség van a parlamentben és habár nem is fogadhatjuk el azt, hogy az ellenzék arrogálhat magának többségi jogokat, igenis vannak igen nevezetes feladatai. Ott van első sorban az ellenőrzésnek a feladata, a melyet, gyakorolnia kell (Élénk felkiáltások: Kötelessége!) és ott van másodsorban az a tevékenység, hogy nagy, ideális eszméket tűz ki, mint követendő és megvalósítandó célokat, ezekre törekszik és nem hagyja nyugton a többséget és a kormányt, a míg ezen tevékenysége által az ország minden irányu fejlődésnek egyik legnevezetesebb faktorává vált. Ebben a munkakörben, tisztelt uraim az ellenzék kétségkívül igen nagy és igen hasznos szolgálatok tételére volt hivatva és ha van valamelyes értelme a restitució integrum jelszavának (Halljuk!

Halljuk!) a melyet annyiszor hallunk hangoztatni, (Halljuk! Halljuk!) nézetem szerint nem lehet azt másképpen értelmezni, mint úgy, hogy ez azon vágyat, azon kívánságot fejezi ki, hogy térjünk vissza végre-valahára (Ugy van! Ugy van!) a régi tisztességes parlamenti erkölcsökhöz, szokásokhoz és gyakorlathoz. (Igaz! Ugy van! Élénk helyeslés, tetszés és éljenzés) Teljesítse mindenik párt az őt megillető munkakörben a haza iránti kötelességét. De a restitucio in integrum alatt azt érteni, hogy állítsassék vissza a június 4-ike előtti állapot: (Derűtség.) ennek semmiféle értelme sincs (Ugy van!) Hát mi volt június 4-ike előtt?

Volt egyik részről az obstrukció, másik részről volt az obstrukció türelmes szemlélése. Ezt az állapotot visszaállítani, azt hiszem senkinek a világon nem áll érdekében (Igaz Ugy van!)

Vagy a restitució alatt azt lehet-e érteni, hogy a megalkotott törvényeket visszacsináljuk? (Derűtség.) Hiszen lehetetlenség, t. uraim, a képviselőház többsége által és a főrendiház többsége által (Felkiáltások: Óriási többsége által!) elfogadott, ő felsége által szentesített, életbeléptetett törvényeket, melyek már a gyakorlati életbe átvitettek és a melyeknek már sok ezer ember élvezi előnyeit, (Igaz! Ugy van!) lehetetlenség t. uraim, még csak gondolni is arra, hogy ezeket visszacsináljuk és hogy ezeket restituuáljuk.

De hát joggal fölvehetjük azt a kérdést, hogy hát miképpen állítsassék helyre a béke a pártok között. (Halljuk! Halljuk!) Hát én azt hiszem, t. uraim, hogy nem egészen helyesen van kifejezve ez az eszme, mert hiszen a parlamentben, a hol különböző elvi alapokon álló pártok állanak egymással szemben, ott békét kötni oly értelemben, hogy az egy akol, egy pásztor állapota álljon helyre, lehetetlenség; (Élénk felkiáltások: Nem is szükséges! Azt már egyszer láttuk a koalíció idejében! Derűtség.) az ellenzék a parlamentáriszmus állapotával. De különben is, ha azt mondják, hogy béküljön ki a két párt egymással, akkor ez a gondolat oly bizonyos előzetes lépéseket tételez föl, a mely előzetes lépéseket minden párt a maga részéről a maga tekintélyére sérelmeseknek tekint és ennek következtében egyik sem hajlandó ezeket az előzetes lépéseket megtenni.

Ennélfogva én azt hiszem, a kérdést nem így kell föltenni, hanem másképpen kell formulálni és ez az volna, t. uraim, hogy melyek azok a föltételek, a melyeknek bekövetkezése esetén a kisebbség abba a helyzetbe juthat, hogy résztvehessen normális módon az ország ügyeinek tárgyalásában. (Halljuk! Halljuk!) A kérdés illetően feltétele nem foglal magában semmiféle sértő félt az ellenzékkel szemben. De fölteheti ezt a kérdést így a többség is, a mely mindig elismerte az ellenzéknek fontosságát, elismerte azt, hogy vannak a kisebbségnek jogai, hogy ezeket a jogokat biztosítani kell és nem czélszerű és nem helyes ezen jogok biztosítását az ellenzék nélkül, az ellenzék kizárásával eszközölni. (Halljuk! Halljuk!)

Hát én azt hiszem, t. uraim, hogy ha ebben az eszmekörben mozgunk, ha itt keressük a kibontakozást, és ha eleve eliminálunk mindent, a mi akár a korona, akár a többség tekintélyére érdemes volna, mondom, hogy ha ebben az eszmekörben mozgunk, nem tartom lehetetlennek, hogy megtaláljuk a kivezető utat. (Élénk helyeslés)

Én, t. uraim, abszolút nem érzem magam

hivatva, hogy részletekbe bocsátkozzam, vagy hogy konkrét propozíciókkal álljak elő, (Ugy van!) mert hiszen nem akarok semmiféle félreértésekre alkalmat adni. Egyet kijelenthetek: (Halljuk! Halljuk!) hogy nem személyi kérdésekről van szó. (Halljuk! Halljuk!) A személyi kérdések, t. uraim, igen könnyen alárendelik magukat a nagy állami érdekeknek, (Élénk tetszés és éljenzés.) csak egyet ne méltóztassanak elfeledni és ez az, hogy a személyi kérdések háttérében igen nagyfontosságú állampolitikai és pártpolitikai kérdések rejtenek, (Ugy van!) melyeknek megbolygatása vagy helytelen irányban terelése még nagyobb nehézséget idézhet elő és a kérdést teljesen kibonyolíthatatlanná teheti (Igaz! Ugy van!) Mi is, t. uraim, a magunk részéről — és azt hiszem ezt a többség nevében is kijelenthetem — abszolúte nem fogjuk utját állani a kibontakozásnak, sőt a mennyiben tehetjük, minden erőnkkel rajta leszünk, hogy ez a kibontakozás sikerüljön. (Helyeslés.) Bármiképp alakuljon is a dolog, egy szempontot érintetlenül és sértetlenül fenn kell tartanunk és ez egy, a Ház munkaképességének biztosítása: ez egy olyan pont, melyet mozgatni, vagy a melyen változtatni nem engedhetünk. (Hosszas élénk tetszés, helyeslés és taps.) Minden kibontakozási módnak olyannak kell lenni, a mely egyszerűzhető legyen azzal, hogy a Ház munkaképessége minden körülmények között jövőre is biztosítható. (Hosszas élénk tetszés és taps.)

Nagyfontosságú feladatok.

Erre a munkaképességre annál is inkább szükség van, mert nagyfontosságú kérdések várnak a legközelebbi jövőben megoldásra. (Halljuk! Halljuk!) Én nem akarok a távoli jövőbe tekinteni és azért csak azzal a pár kérdéssel akarok foglalkozni, a melyek legközelebb fogják a törvényhozást foglalkoztatni. (Halljuk! Halljuk!) Az egyik a jövő évi költségvetési előirányzat, a másik a tisztviselői nyugdíjtörvény, (Éljenzés.) a harmadik a választói jogra vonatkozó törvényhozási intézkedések. (Halljuk! Halljuk!)

A nyugdíjtörvényről, azt hiszem, nem szükséges bővebben nyilatkoznom. (Jó legyen, az a fő!) Mindenki tudja, hogy a nyugdíjtörvény akkor lesz jól megcsinálva, ha megfelel annak a feladatnak, hogy elaggott vagy megbetegedett állami alkalmazottak tisztességes nyugellátásban részesüljenek és ha megfelel annak a célnak, hogy az árváknak és özvegyeknek könnyeit felszárítsa. (Igaz! Ugy van! Élénk helyeslés.) És mivel ismerem ennek a nyugdíjtörvénynek tartalmát, mert magam is foglalkoztam annak megépítésével, biztosítom a t. közbeszóló barátomat, hogy ez ilyen lesz. — (Élénk tetszés és éljenzés.)

Ami a költségvetést illeti, t. uraim, ez, noha az államháztartás már ma is óriási keretekben mozog, további lépést fog tartalmazni a fejlesztés irányában, még pedig mondhatnám, minden tárca keretében. (Halljuk! Halljuk!) A vasutaknál igen nagy beruházási többlet van kilátásba véve. (Élénk helyeslés.) Azután a közutaknál hasonlóképpen igen jelentékeny többlet részint az állami utakra, részint a törvényhatósági utakra; a posta, a távírdák, a hajózás, az ipar, a kereskedelem, a külkereskedelem, különösen a külkereskedelem szempontjából oly fontos hajózási szubvenció, igen jelentékeny összeggel fognak emelkedni. Azután nagy erdészeti investíciók vannak kilátásba véve a kopár területek befásítására. (Élénk

helyeslés) és számos más kisebb-nagyobb ontosságú célokra (Halljuk! Halljuk!) folyton növekedő összegek állítanak be. A kultúra terén az összes tanintézetek növekedő dotációjában részesülnek. (Élénk helyeslés.) Kilátásba van véve a tanítók fizetésrendezése (Élénk helyeslés), a kongrua rendezése. (Helyeslés.)

A belügyi tárca körében két dologra helyezek nagy súlyt: az egyik az országban a közbiztonság állapotának javítása, (Nagyon helyes!) a másik pedig, a mi ennél is fontosabb, a közegészségügy javítása. (Élénk helyeslés és éljenzés.) E tekintetben az a célom, hogy az évek egy hosszabb sorozatán keresztül igen nagy összegek fognak a költségvetésbe beállítatni kórházépítési célokra, (Élénk helyeslés.) úgy, hogy 8—10 év alatt az egész ország a jól épített és jól berendezett kórházaknak és más egészségügyi intézményeknek egész hálózatával fog ellátni. (Élénk tetszés és helyeslés.)

A mi, t. uraim, a közösügyi költségeket illeti, ezek abban a keretben mozognak, amely az annak idejében megállapított programban felállított, úgy, hogy jelentősebb emelkedés nem mutatkozik. (Helyeslés.)

A választójog.

Attérek most a harmadik feladatra, t. uraim. (Halljuk! Halljuk!) Ez a választói jog (Halljuk! Halljuk!) amely, méltóztatnak bizonyára tudni, nem egy törvény, hanem több törvény megalkotását igényli. (Halljuk! Halljuk!) Egyelőre azonban csak a tulajdonképpen szoros értelemben vett választójogi törvényről kívánok egy pár szóval nyilatkozni. (Halljuk! Halljuk!)

Hogy a választójog reformját a kormány szükségesnek és üdvösnek tekinti, azt már kifejeztem programomban és azt hiszem, ez iránt senki kétségben nincs. (Ugy van!) Sürgősnek kell tekinteni, t. uraim, ennek a javaslatnak megalkotását, azért, mert az a célunk, — és azt hiszem, mindenkinek az a célja — hogy a legközelebbi választás már az új törvény alapján történjék. Ezért nagyon kell sietnünk ezzel a munkálattal, mert különben teljes lehetetlenség lesz fizikailag ezt a célt elérni. A kormány mindent meg fog tenni ez irányban, hogy a kérdés a kellő időben megoldásra jusson; és igen sajnálnám, ha olyan zavaró körülmények jönnének közbe, (Halljuk! Halljuk!) a melyek ezt a kormány akaratával szemben akadályoznák. De szükséges, t. uraim, a választójogi reform: szükséges első sorban azért, mert egy nagy társadalmi igazságtalanságnak a reparációját van hivatva esz közölni. Másrésztől szükséges a legfontosabb politikai szempontokból. Az állam folytonosan nagyobb és nagyobb szükségletekkel áll elő, nagyobb és nagyobb áldozatokat követel a társadalomtól. Azokat az eszközöket, a melyek az állam növekedő szükségleteinek kielégítésére hivatva vannak, csakis akkor szerezhethetjük be, ha folyton bővítjük és mélyítjük azt a rezervoárt, a melyből ezeket a szükségleteket kielégíthetjük, a mi természetesen magával hozza a jogok kiterjesztését is. Ezzel t. i. a jogok kiterjesztése is együtt kell, hogy járjon és különösen és első sorban a választói jognak a kiterjesztése. (Élénk éljenzés és taps.)

A cél tehát az, t. uraim, hogy a választói jog tekintetében elmenjünk a kiterjesztés rezonábilis legmesszebb határáig. (Halljuk! Halljuk!) addig a határig, a melyen tulmenve már az országnak legvitalisabb érdekei szenvednének sérelmet, a mit, azt hiszem, senki,

a ki hazafiásan gondolkodik, tőlünk joggal nem kívánhat. (Igaz! Ugy van!) De ki kell terjesztenünk és nagyobb lépést kell tennünk e tekintetben, mint más államok tettek, t. uraim, azért, mert mi elmaradtunk e tekintetben és így kénytelenek vagyunk egy nagy lépéssel pótolni az elmaradottságot. Különös súlyt kell helyeznünk azokra a társadalmi osztályokra, a melyek akkor, a midőn a mai választójogi törvény készült, még jóformán nem is léteztek, (Ugy van!) a melyek azután keletkeztek, a melyek az ipari fejlődés következtében ma már igen tekintélyes szerepet játszanak az országban, (Ugy van!) a melyek ugy képzettségükkel, mint az állami terhekben való részesedésükkel fogva teljes joggal igényelhetik, hogy ők a választói jogban részesíthetők, s ezért különös súlyt kell helyeznünk arra, hogy ezeknek az igényei kielégíthetők és kielégíthetők főképpen az által is, hogy egyes nagyobb ipari centrumokban. (Ugy van!) tehát nagyobb városokban a választókerületek száma szaporítható. (Élénk helyeslés!)

Én, t. uraim, nem vagyok abban a helyzetben, hogy ma önöket a választójogi tervezet részleteivel megismertessem. Ez a tervezet még nem ment keresztül mindazokon a retortákon, a melyeken minden törvényjavaslatnak keresztül kell mennie, mielőtt a nyilvánosságra jutna. Éppen azért engedjék meg, hogy csak igen általános vonásokban jelezem a kormányhoz e tekintetben való álláspontját. (Halljuk! Halljuk!)

A választójogi törvény az értelmi cenzusra lesz alapítva, (Élénk helyeslés.) és pedig oly módon, hogy a kik az értelmiségnek magas fokán állanak, azok minden további külön nélkül megszerzik a választójogot. (Élénk helyeslés.) Ott azonban, a hol az értelmiség nagyon alacsony fokon áll, ott okvetlen kell gondoskodni bizonyos megbízhatósági kellékekről, a mi, azt hiszem, a rendszer általánosságával nem jön összeütközésbe azért, mert ezek a külön megszerzendő kellékek igen alárendelt jelentőségűek lesznek. (Halljuk!) úgy hogy azokat mindenki könnyűszerrel megszerezheti.

A titkosság eszméjét a szavazásnál be akarjuk hozni a gyakorlatban mindenütt, a hol ennek indokoltága és jogosultsága fenforog. A választási eljárásban a decentralizáció álláspontján vagyunk, vagyis községenként, illetőleg körjegyzőségenként történjék a szavazás. (Helyeslés.) A választások tisztaságára a legnagyobb súlyt helyezzük és igyekeznünk szigorú büntetésekkel a választók presszionálását, kizárni. Természetes, hogy a választási bíráskodásra vonatkozó törvény új alapokra fektetendő. Hasonlóképpen a kerületi beosztás (Ugy van!) ujonnan létesítendő és végül gondoskodnunk kell arról, hogy a községi, illetőleg a törvényhatósági választójog ujonnan szabályoztassék, mert hiszen az nem maradhat az eddigi állapotban. (Helyeslés.)

T. uraim! (Halljuk! Halljuk!) Ha a kormány még egyáltalában nem publikált javaslatával szemben máris becsúszó kritikákkal találkozunk és ha máris azt mondják, hogy nem lesz liberális, nem lesz megfelelő ez a javaslat és találkozunk ezzel a kritikával oly oldalról, a mely már egyszer megkísérelte megajándékozni a nemzetet egy választójogi törvényvel, (Ugy van! A pluralitással! Derűltég.) hát én azt hiszem, hogy ez ismét nem egyéb, mint spekuláció a közönség feledékenységére. (Ugy van!) Mert hiszen, a mint látom, igen t. barátaim, rögtön kitalálták, hogy mire utalok. Utaltam

a pluralitásra, a melynek az volt a kiváló tulajdonsága, hogy amit az egyik kezével adott, azt a másikkal elvette. (Felkiáltások: Ugy van! No, az ugyancsak liberális volt!) Hát, tisztelt uram, ne méltóztassék ilyen előzetes kritikákra nagy súlyt helyezni. Aki tulságosan lehetetlen és megvalósíthatatlan követelményekkel áll elő, ilyeneket állít fel, az nem egyébként teszi, minthogy a lehetetlen dolgok követelése által meghiusítsa a lehető dolgok teljesítését. (Igaz! Ugy van! Élénk helyeslés!) A ki pedig így gondolkodik és így jár el, az jelenhetik meg előttünk bármiféle köntösben: azt nem fogjuk soha a népjogok barátjának, hanem a népjogok ellenségének fogjuk tekinteni. (Igaz! Ugy van! Élénk tetszés és éljenzés.)

T, uram! Nem kívánom tovább fárasztani szíves figyelmüket (Halljuk! Halljuk!) és éppen ezért megköszönöm hálásan azt a türelmet, a mellyel megajándékozni méltóztattak. Kifejtettem, hogy miben látom én a legközelebbi idők nemzeti munkáját és hogy ha önök az én felfogásomat helyeslik, arra kérem, méltóztassanak bennünket támogatni. (Hosszantartó meg-megujuló, szünni nem akaró élénk tetszés, helyeslés, lelkes éljenzés és taps.)

A miniszterelnök nagyhatású beszédének befejezése után dr. Müller Jenő, az alsó-fehérmegyei munkapárt alelnöke mondott köszönetet a miniszterelnöknek országos jelentőségű beszédéért, amelynek program-szerű nyilatkozatai a nemzeti munkapártot a legnagyobb megnyugvással töltötték el. Különös megnyugvással tekintenek a speciális elvi viszonyokat ismerő miniszterelnöknek a választói jog reformja kérdésében elfoglalt álláspontjára. A miniszterelnök és politikája iránti teljes bizalmának hangoztatásával zárja szavait.

Ezután Zeyk Dániel elnök köszönte meg a miniszterelnök beszámoló beszédét, mire az ülés negyed egy órakor Lukács László miniszterelnök lelkes élettelisével véget ért.

A küldöttségek rövid pihenő után egy órától kezdve számos küldöttséget fogadott. Legelőször Alsó Fehér vármegye és négy rendezett tanácsú város br. Bánffy Kázmír alispán vezetése alatt tisztelgett. Azután az egyházak, állami tisztviselők, Bethlen-kollégium, idegen törvényhatóságok és főispánok, a küldöttségek sorát félháromkor a balászfalvi magyar Kaszinó küldöttsége zárta be.

Disztribúció.

A küldöttségek fogadása után a miniszterelnök azonnal a Szeidl-szálló kerthelyiségébe ment, hol 600 terítéktől bankett volt. A banketten az első felköszöntőt Szász József főispán mondotta, éltetvén a királyt. Lázár István kollégiumi rektor-professzor a miniszterelnököt köszöntötte fel, kinek nagy hatású beszédéből a főbb gondolatokat mai vezércikkünkben közöljük.

Lukács László szólalt fel ezután. Különös játéka a sorsnak — ugymond — hogy én, aki 30 évvel ezelőtt ebben a városban, mint a törvényhatóságnak egyik szerény tagja, kezdtem meg politikai működésemet, ma, mint az önök képviselője és az ország miniszterelnöke jelenek meg. (Leikes éljenzés) hogy számot adjak azon tevékenységről, melyet az a párt fejtett ki, melynek szerencsém van ez idő szerint vezetője lenni. Hogy ezen két időpont közt mennyi munka, mennyi fáradság, mennyi remény, mennyi csalódás, mennyi siker és mennyi dicsőség és

mennyi igazságtalan támadás halmozódott össze, ezt egy rövid beszéd keretében elmondani nem lehet. Hálát ad a gondviselésnek, hogy lehetővé tette, hogy nemcsak tanuja hanem részben részese is lehetett annak a haladásnak, fejlődésnek, melyet e hosszú idő alatt a nemzet és az ország elért. Mindenben haladtunk, mindenben fejlődöttünk, csak egy dologban nincs haladás, csak egy dologban van visszaesés és ez a politikai bölcsesség. Talán igazságtalan is vagyok — ugymond — talán igen sötéten látom a helyzetet, talán mégis van valamelyes haladás e tekintetben is, mert hiszen azt gondolom, a mai viszonyok között is az olyan események, mint a minő a híres november 18-ika után történtek, mégsem fordulhattak elő. Tehát van valamelyes haladás, de nincs olyan a minőre szükségünk lenne. Pedig a politikai bölcseségtől és a politikai okosságtól függ e nemzetnek sorsa. Alsó-fehérmegyében mindig akadtak kiválóságok politikai téren, a kik nagy belátással és politikai bölcseséggel intézték az ügyeket, e nagy férfiaknak, híres családoknak ma is élő tagjára, aki hozzá legközelebb áll, Zeyk Dánielre, a munkapárt érdemes alelnökére üríti poharát. (Éljenzés.)

Váró Ferenc Székely Ferenc igazságügyminiszterre ürítette poharát, ki válaszában Nagyenyed becsületos polgárságát éltette. Felköszöntöket mondtak még báró Bánffy Kázmír alispán, Garda Kálmán dr., Salavszky Gyula, Fuchs Nándor, Zemplény máv. felügyelő Tisza Istvánt éltette. Török Bertalan, Zeyk Dániel, Daniel Gábor, Eszterházy Kálmán gróf, Sánta Antal stb.

Ebéd után a miniszterelnök látogatást tett a főispánnál, Folyovich kir. közjegyzőnél, Török Bertalannál, Zeyk Dánielnél, Sándor Jenő polgármesternél, Lázár István rektor-professzornál, dr. Müller Jenőnél, Fejes Áron tanítóképezdei igazgatónál, Winkler Jánosnál, dr. Garda Kálmánnál, Papp Jánosnál.

Elutazás.

Alig végezve el azokat, az állomásra ment, hol külön vonatján 7 óra egy pár perczkor Nagyenyedről elutazott. Hölgyek és férfiak nagyszámmal kísérték ki szeretett képviselőjüket, kinek arcán a meghatottság látszott, mikor a feléje intő kendők és felharsogó éljenre a szalonkocsija ablakából vissza intgetve, bucsuzott.

Holmi hazudozások. Az ellenzék lapjai telve voltak terrorizmussal, fenyegetésekkel a miniszterelnök megérkezése előtt és hazugságokkal, félremagyarázásokkal a fényes fogadtatás után. „A városka ostrom-állapotban van” — és íme az épülő házak állványain, a műhelyekben vígan foly a munka, a polgárság az utcákon érdeklődéssel nézi a ki-és bevonulást, az ablakok telve kedves női arczokkal, kik kendőlobogtatással és virágokkal üdvözlik a kormányelnököt. Ilyen volt az ostromállapot. „A kormány ünnepén nem vesz részt Nagyenyed társadalma és a híres nagyenyedi kollégium!” Holott a kollégium előljárósága elhatározta az üdvözlést, küldöttsége tisztelgett is, — a társadalom számottevő elemei pedig örömmel tüntették ki érzelmeiket. „A kollégiumi-könyvtár kulcsát oda dobják a főispánnak!” Hát persze ez holmi jelképes beszéd, a tény pedig az, hogy dr. Szilády Zoltán gazdag és értékes gyűjteményeit és délután Szabó Árpád tanár kalauzólása mellett a könyvtárt igaz elismeréssel tekintették meg az érdeklődők. „Tömlöczben az ellenvélemény”. Persze: a rendőrség szabadon hagyja a tökrészeg

kurjongatókat, a kik boros fővel bölgésekkel kompromittálnák szabadon tántorogva a tisztességes polgárságot. „A munkások valamennyien letették a szerszámot s megkezdték az általános sztrájkot!” Nó de ilyet! Egyetlen jóra való, tisztességes iparos műhelyben sem sztrájkoltak! — Aztán a gyászlobogók! Dr. Asztalos nevezetű ügyvéd és népbolondító fityegtetett holmi túllanglaist, lelkeknek borongó volta jeléül, de ezt sem sokáig, Fogarassiny. professzor ugyan egy félreeső utcában lehet, hogy kidugta bánata jelvényét, de azért jól megebédelt minden könnyezés nélkül és savanyu képpel pislogott tiszt. Rada mellett az ablakban a sehog sem sikerült puccs miatt.

Az igazi munkás polgárság azonban a heteken át tartó izgatás és a legszenvedélyesebb, illetőleg: legszemtelenebb lelketlen izgatás daczára megőrizte komolyságát és nem követte a szerencsétlen elméjű és rossz szívű izgató bolondítókat. Ezt különösen ki kell emeljük, mert ez az igazság!

HIREK.

— **Apostoli királyunk Ófelségének 82-ik születésnapját** ünnepeli Magyarország minden hazafias és loyális polgára kegyeletes szívvél, igaz hódolattal. Adja a Mindenható, hogy e magas életkorban is a legteljesebb uralkodói kötelességérzettel teljes királyi szív a magyar nép boldogulásán, nemzetének fejlődésén még nagyon sokáig örvehdessen.

Városunkban ünnepi istentisztelet lesz, melyen a főispán vezetése alatt megjelennek a hivatalok és testületek.

— **Hálaadó istentiszteletek** tartanak a rom. kath. templomban f. hó 18-án és 20-án délelőtt 10 órakor, Ófelsége születése napja és Szt. István első apostoli magyar király ünnepe alkalmából, a melyekre az állami, katonai, megyei és városi hivatalokat meghívom, Takács Vidor plébános-helyettes.

— **Halálozás.** Radnóti Szántó Károly megyekeréki birtokos, vármegyénk törvényhatósági bizottságának tagja, 69-ik évében folyó hó 13-án Megykeréken meghalt. 15-én délután temették a lórincrevei ref. temetőbe. Az elhunytat özvegye, leánya és kiterjedt rokonsága gyászolja.

— **Református istentisztelet a lutheránus templomban.** A várbeli református templomban a fűtőberendezési munkálatok ideje alatt istentisztelet nem tartatik. Ez idő folyamán a reformátusok istentiszteletüket a lutheránus templomban tartják vasárnap délelőtt fél 10 órakor, a lutheránusok pedig a fél 11 órai harangozásokor.

— **Jubileum.** A magyarigeni járás tisztviselői a jegyzőkkel karöltve szeretett főnökük Csuka Domokos főszolgabíró tisztelőtere 50-ik születési és 25-ik közg. szolgálati évfordulója alkalmából f. evi augusztus hó 10-én fényesen sikerült tarsas vacsorát rendeztek, melyen a rendezők teljes számban, az egyes községek képviselőin kívül Magyarigen és Zalatna község intelligenciájára nagyszámban vett részt, Zalatna község képviselőtestülete diszközgyűlésen jegyzőkönyvileg adott kifejezést főbírája iránti ragaszkodásának, polgársága pedig az ottani kőfaragó és kőcsiszoló intézetben remekbeu készült emléktárggyal tisztelte meg.

— **Színészet.** Tompa Kálmán kertleli színigazgató folyó hó 28-án kitűnően szervezett színtársulataival színelőadásait városunkban megkezdi. Bérletet lehet Grün József vármegyei tisztviselőnél, kit a bérlet eszközésével megbízott.

— **Országos vásár.** Az enyedi nyári országos vásár f. hó 16-án kezdődött. Pénteken, szombaton és vasárnap állatvásár volt, és holnap 19-én a kirakóvásár tartatik meg.

— **Sorozás eredménye.** I. korosztályból előállott 33 egvén, ebből besoroztatott 15, fegyverképtelennek minősített mint nyomorék 2, mint elmebeteg 1, összesen három alkalmatlannak, gyengének találtatott 15; II. korosztályból előállott 15, ebből besoroztak 2-öt, gyengének minősítettek 13-at, III. korosztályból előállott 13, besoroztak 2-öt, fegyver és segéd szolgálatra alkalmatlannak minősítettek 11-et. Bevettek az előállítottak közül 33%-ot, mi elég kedvező eredmény.

— **A honvédszenekar városunkban.** E hó 24-én a kolozsvári 21. honvéd gyalogezred városunkba érkezik a honvédszenekarral együtt. A zenekar másnap, vagyis vasárnap a Szeidl-szálloda kerthelyiségében hangversenyt rendez. Ez alkalommal az ezred tisztikara is együttesen étkezik a kerthelyiségben.

— **Repülés Gyulafehérvárt.** F. hó 18-án délután 4—6 óra közt fog felszállani Gyulafehérvárt a katonai gyakorló téren saját szerkezetű monoplánjával V. I. A. Aurel gépészmérnök, ki már több városban végzett sikeres felszállásokat az asperni nemzetközi repülőversenyen pedig kitűnő repülésével több díjat nyert. A repülésre jegyek előre válthatók Nagyenyeden Földes Ede könyvkereskedésében.

— **Az Edison villamos színház** mai műsora a főszezon legkiválóbb szenzációja lesz. Az egész Monarchiát megelőzve, itt kerül először bemutatásra. „Az élet kockajátéka” című mindent felülmúló mimodráma 4 felvonásban. Ezen életből merített és tünulságos kép tartalmából minden ember láthatja az élet leforgását. A Műsor sorrendje: 1. Ballet-iskola, gyönyörű eredeti felvétel. 2. Színház a leánynevelő intézetben, igen gyönyörű vigjáték. 3. Milliomos egy napra, nagyon mulattató. 4. Az élet kockajátéka, mimodráma 4 felvonásban. 5. A rikkanos szerencseje, nagyon kezzagtató. És egy műsoron kívüli szám. Kedden Szent István király napján két fényes ünnepi előadás tartatik.

— **Minek olvas Ön** más budapesti napilapot, mint Az Est-et, hiszen a mai újságírás szenzációja Az Est, mely páratlanul áll az egész monarchiában és a magyar újságírásnak teljesen új korszakát jelzi.

Alig két esztendő előtt indult meg Az Est. És attól a pillanattól kezdve ez az újságnev egyszerre az események, az érdeklődés, a kíváncsiság és általában, országos izgalom központja lett. Nem akarunk az elmúlt két esztendőre, Az Est sikereire hivatkozni, mert a tények mind maguk beszélnek és Az Est minden egyes száma újabb és újabb dokumentuma rövid, példátlanul népszerű multjának.

Ez érthető is. Nem meglepő az, ha akkora szeretettel és oly sok áldozattal, oly rengeteg becsülettel és tehetséggel készült munkának, mint Az Est sikere van. Nincs az az áldozat, amit Az Est meg ne hozna azért, hogy a lehetőség legszélsőbb határáig, minden esemény benne legyen Az Est-ben, még pedig hűen, színezés, tulzás és ferdtés nélkül, magáért azért a határtalan örömet, hogy sok százezer embernek újdonságokat mondhatson. Ezért van az, hogy szerzte Európában — de mondhatjuk szerzte a világon — mindenütt ott vannak Az Est munkatársai, akik távirati uton, telefonon vagy expressz-levelekben számolnak be az érdekes eseményekről. És emellett Az Est a legolcsóbb napilap, amely egyes számonkint véve is csak 6 fillérbe kerül, ha pedig megrendeljük havonta csak 1. kor. 60 fillérbe kerül. Leghelyesebb, ha olvasóink mutatószámot

kérnek Az Est kiadóhivatalától (Budapest VII. Erzsébetkörut 20. szám), a mely reánk való hivatkozás esetén szívesen küld mutatószámot.

* **Struczkok szaporodása az állatkertben.** Lendl Adolf dr.-ak régi terve, hogy különböző forróvidéki állatokat nálunk szaporítással tenyésztessen és esetleg kereskedésbe bocsásson, ugylátszik meg fog valósulni mert a struczokkal folytatott kísérletek sikerrel kecsegtetnek, amennyiben egy pár afrikai strucz számos tojást adott s ezeket most keltetik. Most délamerikai naudus-struczzal kísérleteznek hasonlóképen. Ezek a kisebbek és vadászati célokra alkalmasak.

* **Gyermekek okszerű táplálásának** egész irodalma van, ebben az orvosok ismerik ki csak magukat és ezért mindenkor azt ajánlják a gyermekes anyáknak, hogy az elválasztás pillanatától kezdve a gyermek csak Phosph. tunc Fallières-sel legyen táplálva, mert az esetben nem kell bélzavaroktól tartani és egyszersmind biztosítva van a csontrendszer fejlődése és ki le z kerülve minden fogzási nehézség.

* **Női fűző készítő.** Dobay Jolán városunk szülőtte ki 7 évig volt Párizsban s ott a női fűző készítésben teljes jártasságot szerzett, ugyanarra, hogy a legkényesebb igényeket is képes kielégíteni, mint örömmel értesültünk városunkba visszatérve itt üzletet nyitott, melyben a Franciaországban és Magyarországon is szabadalmazott női fűzőket fogja a közönség részére készíteni. Ajánljuk ezen kedvező alkalmat a közönség pártfogásába. 235 1—1

* **Kérdezze meg házi orvosát,** hogy nem-e akkor cselekszik legokosabban, ha már szappant vásárol, hogy csak a Kolozsvári Heinrich-féle Szent László fertőtlenítő pipere szappant veszi. Megóv minden ragályos betegségtől.

* **Hálószobák réme,** a poloskák kiirtása eddig a lehetetlen dolog közé tartozott. Mióta azonban a „Löcherer Cimexin” történetek próbák, beigazolódt, hogy a Cimexin hatása folytan a peték rögtön kiszáradnak és többé ki nem kelnek. A Cimexin mindenütt használható, szövetet, butort, falat vagy festést nem piszkít; nyomot, vagy foltot nem hagy. Moly ellen egyedül biztos szer. Kapható: U. Kovács József örökösök gyógyszerárában Nagyenyeden és a készítőnél: Löcherer Gyula gyógyszerárában Bartfán. 64—19

NESTLÉ
gyermekliszije

vízzel felfőzve
csecsemők, gyermekek, valamint
gyomorbojások

régbevált tápláléka
50 év óta kipróbálva
és orvosilag ajánlva

Tiszta alpesi tejet
tartalmaz.

1 doboz 1 kor. 80 fill.,
minden gyógyszerárában és
drogeriában kapható.
Prospektus ugyanott.

**Tüzifának
felvágatását,**
villanyos motor-fűrészszel, elvállalja
Rothe Ernő. — Előjegyezni lehet
Földes Ede könyvkereskedésében.

231 3—4

Kiadó lakás.

Egy most befejezés alatt álló lakás, a Kovács Gyula-utczában, mely 3 szoba, konyha, kamara, padlás és egyéb mellék-helyiségekből áll, külön bejárattal, udvarral, kuttal és kerttel, szeptember 29-ére kiadó. Értekezhetni **Lingner György-nél.** Telefon 15. 4—

Tisztelettel értesitem a n. é. Közönséget, hogy néhány heti távolléteimből haza érkeztem, s folyó hó 15-én **Fogműtermem** újra megnyitom.

A mélyen tisztelt közönség szíves pártfogását továbbra is kérem,

kiváló tisztelettel

Vogel Samu,

fogtechnikus.

234 1—1

3605—1912. sz.

Haszonbérleti hirdetmény vendéglőre.

Az alólírott m. kir. főbányahivatal kezelésében álló **marosujvári kincstári vendéglő,** melynek tartozékát képezik: kényelmes lakás a vendéglős részére, kávéház, téli zárt és nyári nyitott étterem, öt vendégszoba, külön mosókonyha, melyek vízvezeték és villamosvilágítási berendezéssel vannak felszerelve, továbbá egyéb mellék-helyiségek, **1913. év január hó 1-től kezdődő öt (5) év tartamra** leendő haszonbérbe adása céljából 1912. év szeptember hó 16-án d. e. 10 órakor az alólírott m. kir. főbányahivatal tanácskozó termében zárt írásbeli ajánlattal összekötött versenytárgyalás fog tartatni.

Az 1 koronás bélyeggel felszerelt zárt írásbeli ajánlatoknak tartalmazniuk kell: számokkal és betűkkel a megajánlott évi bérletösszeget, továbbá az ajánlott összeg 10%-át készpénzben, vagy óvadékképes értékpapirokban, nemkülönbön annak kijelentését, hogy versenyző a versenytárgyalási és szerződési feltételeket ismeri és magát azoknak aláveti. Az így felszerelt ajánlatok a fentebb jelzett időpontig „Ajánlat a kincstári vendéglő bérletére” felirással, a főbányahivatal főnökéhez nyújtandók be.

A versenytárgyalási és szerződési feltételek a marosujvári m. kir. főbányahivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők, vagy megszerezhetők.

Marosujvár, 1912. augusztus hó.

M. kir. főbányahivatal.

1—2

(Után nyomás nem díjazatik)

Eladó ház!

Tövis-utca 24. számú ház
eladó.

Értekezni lehet ugyanott.

233 1—1

Elő nagyenyedi mosó-, vasaló- és vegytisztító intézet.

Van szerencsém tisztelettel értesíteni egy a helybeli mint a vidéki közönséget, hogy a hét év óta feennálló jó hírnevű üzletemben az árakat mélyen leszállítottam a következők rakra:

rendes gallér 4 fillér
dupla gallér 6 „
kezelő párja 8 „

És így mindennemű férfi- és női ruhák, szövet- és csipkefüggönyök, kelenyék, kézimunkák és panama kalapok tisztítását olcsó árban és kifogástalanul végzek. Fő elvem, meggyőzni a nagyérdemű közönséget munkám jóságáról és szolid áraitól. További szíves pártfogást kér

121 20—25

Hajdu Béláné

Rózsa-utca 4.

Szentkirály-utca 1.

LEGJOBB AJÁNDÉK
a tartós és olcsó
hazai szőttesáru
Arjegyzéket ingyen és bérmentve küld:
LINGNER szövőgyára NAGYENYED.

A „Nagyszebeni Általános Takarékpénztár“

földbirtokra és szilárd anyagból épült bér- és lakházakra előnyös feltételek mellett a tőketörlesztést és a kamatokat magukban foglaló félévi egyenlő részletekben visszafizetendő

törlesztéses kölcsönöket

1000 koronán felüli összegekben 10—50 évi időtartamra nyújt.

Alsó-Fehér és Torda-Aranyos vármegyék területeiről kölcsönkérvények **Lingner György** ur által nyújthatók be.

Bővebb felvilágosításokkal szolgál:

255

LINGNER GYÖRGY Nagyenyed. Telefon 15.

NAGYENYED = re forduljon minden érdeklődő.
ki súlyt fektet elsőrendű fajtisza anyagra.

Alsófehér m. **Gyümölcsfacsemeték**
sétányfák, díszserjék, tülevelűek, kertésznövények, boggyógyümölcsök stb.

Szőlőoltványok elsőrendű áru
európai és amerikai alma és gyökerez vasszők.
(Oktató díszárjegyzék kívánatra ingyen)

FISCHER és Társai.
faiparosok és szőlőoltványtelepek.

Nagyenyedi Kisegítő Takarékpénztár R.-T.

Az Osztrák-Magyar Bank mellékhelye.

Részvénytőke 600.000 korona.	Előnyös kölcsönt ad betáblázásra, megfelelő kezességre, értékpapírokra, sorsjegyekre, jóhitelű pénzüintézetek részvényeire. Vásárol és elad értékpapírokat. Letétbe elfogad értékpapírokat, sorsjegyeket, értékeket kevés őrzési díj mellett. Idégen kölcsönöket a legelőnyösebben konvertál. Váltókat az összeg nagysága szerint legelőnyösebb feltételek mellett számítol le. Állandó betétet a legkedvezőbb kamatláb mellett fogad el.	Tartalékalap 400.000 korona.
Az intézet hivatalos órái hétköznapokon: délelőtt 9—12 óráig, délután 3—4 óráig.		Üzletfeleink részére telefon bevezetve 14. szám alatt.

Kitűnő minőségű és legmagasabb szilárdságú Portland-Cementet ajánl olcsó áron a

PORTLAND-CEMENT-gyár Kugler és Társai

20

Brassóban.

Itt helyben kapható **Klemm Pál** cégnél Szentkirály-utca 128.

Egy jó házból való FIU
Földes Ede könyvkereskedésé-
ben felvétetik.

Petőfi-vendéglő!

Tisztelettel óhajtom a Nagyenyed és vidéke t. közönségének tudomására hozni, hogy a Petőfi-vendéglő kezelését átvettem, mely a jelenkor igényeinek megfelelően újja lett építve.

Tágas étterem, kávéház billiárdal, külön ivószoba és a mai kor igényeinek izlésesen berendezett tekepálya, fásítás által beárnyékoltt kitünő levegővel bíró udvar.

Az utazó közönség részére ujonnan épült és izléssel berendezett, olcsón ujjzott négy szoba áll rendelkezésére.

Az Incze István általánosán ösmert jóhírnévű borát árurom tisztán kezelve.

A bent étkező közönségnek izléses konyhával állok rendelkezésére.

Előzékeny és pontos kiszolgálásról a közönséget előre biztosítom, miről meggyőződhetni, szíves pártfogásukat kérem

kiváló tisztelettel

217 4—

Hirsberg Vilmos,
vendéglős.

!!!	
TÖBB PÉNZE	
akkor lesz, ha nélkülözhetetlen, olcsó és	
tartós szőttesárukat	
csak a	
nagyenyedi szővőgyárból	
TENT.	
Árjegyzék ingyen küldetk.	

Üzletátvétel.

Van szerencsénk tisztelettel értesíteni Nagyenyed város és vidéke n. é. közönségét, hogy az ifj. Graef János ur vas-, festék- és konyha-felszerelési üzletét megvettük és azt megnagyobbítva ifj. Graef János utódai

Schoppelt és Bauer

törv. bejegyzett cég alatt tovább fogjuk vezetni. A vas szakmában szerzett tapasztalatainkat a bel- és külföld nagyobb városai-
ban szereztük és ennek következtében kiterjedt összeköttetések és azon viszony, hogy a legelőkelőbb gyárakkal állunk összeköttetésben, megengedik, hogy a legjobb forrásból hozassuk árucikkeinket s általában csakis oly árucikkeket szállítsunk, melyek egy a minőség, mint az ár tekintetében a t. vevőközönség teljes megalégedését vihathják ki.

Reméljük, hogy az elősorolt előnyök arra fogják önmüket bírni, hogy megbízásaikkal bennünket tiszteljenek meg, maradtunk teljes tisztelettel

Ifj. Graef János utódai
Schoppelt és Bauer.
NAGYENYED.

Telefon: 61. 188 5—25 Telefon: 61

Az „Első Magyar Általános Biztosító Társaság“

nagyenyedi ügynöksége ez uton értesíti az érdeklődő közönséget, hogy a biztosítás összes ágaira (élet, tűz, jég és betörés) vonatkozó díjfizetések Földes Ede ur könyvkereskedésében eszközöndők. Ugyanolt a biztosításokra vonatkozó összes felvilágosítás okmegtudhatók.

Első Magyar Általános Biztosító Társaság
nagyenyedi ügynöksége.

Telekeladás.

Nagyenyeden, a Viz-utcában 8. sz. házastelkemet akár egészben, akár a házat a hozzátartozó udvarral és megfelelő kerttel külön, a beépítésre váró területet hozzátartozó kertrészekkel két parcellában szintén külön-külön eladni szándékozom. A vétel feltételeire, a felosztásra felvilágosítások Dr. Fenichel Jenő ügyvédnél nyerhetők.

232 2—3

özv. Lázár Adolfné.

A már világhírű Kolozsvári (Heinrich)

Szt László fertőtlenítő

PIPERE-
SZAPPAN

175 3—

kincset ér a háznál. Biztosan megóv minden ragályos betegségtől és a mellett remek illatával kiváló bőrfinomító anyaga folytán elsőrangú kosmetikai cikk.

Kapható mindenütt. Ára 70 fill.

Kút és vasbeton

átereszek
készítése.

Elvállalok és legrövidebb időn belül elkészítek minden méretű vasbeton gyűrűből előállított kutakat oldal vizlefolyással, valamint vasbeton átereszeket a legolcsóbb árban.

A vasbeton gyűrűket a helyszínen saját magam gyártom legszilárdabb cement keverékből. A víz feltétlen tisztább, jobb és hidegebb mint minden másfajta kutakban. Általam készített kutakért a legmesszebbmenő jótállást vállalok.

Igen tisztelt építőfeleim, hogy **kényelmesebben juthassanak vasbeton kutakhoz, csekély havi részletfizetés mellett is elvállalom.**

Megrendelés és felvilágosításokért kérem **Benyovics Mór** fakereskedő irodájába fordulni bármely időben.

Költségvetéssel a helyszínen
díjmentesen szolgálók.

144 16—25

Tisztelettel
ifj. Székely János
Nagyenyed.